

PROVINCIE UTRECHT

SUPPLEMENT MONITORING EN BIJSTURING

BEHOREND BIJ DE NATUURVISIE
PROVINCIE UTRECHT

FASTGESTELD DOOR GEDEPUTEERDE STATEN OP 7 JANUARI 2019

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	5
<hr/>	
1. INTRODUCTIE	8
<hr/>	
2. VISIE OP MONITORING, EVALUATIE EN BIJSTURING	10
<hr/>	
3. TRENDMONITORING	12
3.1 Ecologische monitoring	12
<hr/>	
4. BELEIDSMONITORING	16
4.1 De AVP keten	16
4.2 De beheerketen	17
4.3 De Wnb-keten	18
4.4 De keten ruimtelijke ontwikkeling	20
4.5 De keten natuur, economie en samenleving	21
4.6 Overige zaken die van belang zijn	22
<hr/>	
5. DE BELEIDSCYCLUS VAN DE NATUURVISIE: DRIE SPOREN	23
5.1 Korte termijn: ad hoc monitoring, evaluatie en bijsturing per keten	23
5.2 Middellange termijn: de driejaarscyclus Rapportage Natuur	25
5.3 Lange termijn: actualisatie Natuurvisie in 2027	27
5.4 Samenhang met andere rapportages en beleid	27
<hr/>	
Bijlage 1 Indicatoren beleidsmonitoring	30
Bijlage 2 Relevante Wnb artikelen	34
Bijlage 3 Lijst met afkortingen	36

SAMENVATTING

MET DE KOMST VAN DE WET NATUURBESCHERMING (WNB) HEBBEN DE PROVINCIES EEN CENTRALE ROL GEKREGEN IN DE MONITORING VAN DE NATUURGEGEVENS. IN DE WNB IS OPGENOMEN DAT DE PROVINCIES DE NATUURGEGEVENS VERZAMELEN EN AAN HET RIJK RAPPORTEREN. IN HET NATUURPACT (2013) IS AFGESPROKEN DAT HET PLANBUREAU VOOR DE LEEFOMGEVING EENS IN DE DRIE JAAR EVALUEERT OF HET GEVOERDE NATUURBELEID LEIDT TOT HET HALEN VAN DE AFGESPROKEN DOELEN IN HET NATUURPACT.

In de provinciale Natuurvisie (vastgesteld op 12 december 2016) is het Utrechtse natuurbeleid uitgewerkt. Een daarin aangekondigde stap is het opstellen van een supplement monitoring en bijsturing. Dit supplement geeft aan op welke wijze de provincie de trends met betrekking tot de biodiversiteitsopgave, beleven, betrekken, benutten en duurzame financiering van natuur gaat monitoren en hoe zij hierover gaat rapporteren. Daarnaast wordt in dit supplement aangegeven op welke wijze de beleidsmonitoring plaatsvindt. Tenslotte wordt voor verschillende ketens aangegeven welke bijsturingmogelijkheden er zijn.

Trendmonitoring

Bij de trendmonitoring onderscheiden we de ecologische monitoring en de monitoring van de aspecten beleving, betrekken, benutten en duurzame financiering van natuur.

Voor de **ecologische monitoring** heeft de provincie Utrecht een vigerend programma. Hierin zitten verschillende onderdelen die verplicht zijn vanuit de Wet natuurbescherming en op basis van landelijke gemaakte afspraken. Sinds de jaren '70 voeren wij een provinciaal monitoringsprogramma uit, waarbij jaarlijks 10% van de oppervlakte van het landelijk gebied wordt geïnventariseerd op flora en fauna. Ook participeren wij in het landelijke meetnet Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). De monitoringsgegevens worden driejaarlijks verwerkt in de Rapportage Natuur. Met de huidige meetprogramma's en systematiek kunnen we op hoofdlijnen een goed beeld vormen van de toestand van de Utrechtse biodiversiteit. Omdat de Wet natuurbescherming de nadruk legt op het handhaven of bereiken van een gunstige staat van instandhouding van soorten bekijken we of we het Netwerk Ecologische Monitoring op provinciaal niveau kunnen uitbreiden. Daarnaast maken we maximaal gebruik van beschikbare (soms landelijke) ecologische gegevens, met een mogelijke vertaalslag naar provinciaal niveau. In aanvulling op deze gegevens gaan we ontwikkeling van bepaalde soortengroepen in

beeld brengen, bijvoorbeeld door aparte onderzoeken naar verspreiding en trendanalyses uit te (laten) voeren. In de Rapportage Natuur rapporteren we over de Utrechtse aandachtsoorten en iconsoorten op basis van de meest actuele landelijke Rode Lijsten, die door het Rijk worden gepubliceerd en op basis van aanvullende data.

De beleidsdoelen van de pijlers **beleven en betrekken, duurzame financiering en benutting** uit de provinciale Natuurvisie zijn relatief nieuw en de trendmonitoring staan nog in de kinderschoenen; er zijn ook nog geen meetprogramma's voorhanden. De trendmonitoring van de thema's beleven, betrekken, duurzame financiering en benutting vullen we in op basis van expert judgement en met kwantitatieve of kwalitatieve gegevens en voorbeelden. Ook in IPO-verband wordt gewerkt aan het opstellen van betrouwbare indicatoren. Zodra deze beschikbaar zijn zullen we deze implementeren in de provinciale monitoring.

Beleidsmonitoring

Naast de trendmonitoring voeren we ook een beleidsmonitoring uit. Hiermee meten we de voortgang van onze beleidsuitvoering. Dit vindt plaats in verschillende instrumentketens. Via deze ketens kan ook eventuele bijsturing plaatsvinden. Met de huidige beleidsmonitoring krijgen we een goed beeld van de voortgang en de bijsturingmogelijkheden van het natuurbeleid.

In de **AVP-keten** wordt gewerkt aan de ontwikkelopgave voor een robuust natuurnetwerk. Het gaat hier met name om functieverandering van gronden (naar natuur) en inrichting van (nieuwe) natuurgebieden. De voortgang van gebiedsprocessen wordt jaarlijks bijgehouden. Voor de AVP keten worden de beleids-indicatoren voldoende bijgehouden. De bijsturingmogelijkheden worden meegenomen bij de evaluatie van het AVP-programma.

In de **beheerketen** (natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer) worden subsidies verstrekt voor het beheren en verbeteren van bestaande natuurgebieden. De voortgang wordt bijgehouden met jaarlijkse zogenoemde goede gesprekken met de beheerders of agrarische collectieven en met het monitoren of de kwalitatieve verplichtingen worden nageleefd. Bij de beheerketen is de monitoring en de bijsturing voldoende geborgd.

In de **keten Wet natuurbescherming** gaat het om het toezicht houden op, en indien nodig handhaven, van de gebods- en verbodsbepalingen. Dit vindt plaats door de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD). Daarnaast wordt er gemonitord hoe er op vergunnings- en ontheffingsaanvragen wordt beschikt. Bij het faunabeheer en schadebestrijding legt de Faunabeheereenheid (FBE) jaarlijks verantwoording af aan de provincie. De provincie dient via het Rijk aan Europa te rapporteren in welke mate de soorten die op Europees niveau beschermd zijn, door de toegestane ontwikkelingen schade ondervinden (de zogenoemde derogatie). Bij de keten Wet natuurbescherming dienen de prioriteiten voor toezicht en handhaving verder toegesneden te worden op de doelen van het natuurbeleid. Het Jaarlijkse Uitvoerings Programma Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (JUP) is hierbij het belangrijkste sturingsinstrument. Er is meer aandacht nodig voor proactief toezicht door het in kaart brengen en benaderen van partijen die geen ontheffingen aanvragen. Tenslotte is het van belang om in kaart te brengen welk effect de bij elkaar opgetelde ontheffingen voor ruimtelijke ontwikkelingen hebben voor de Utrechtse biodiversiteit. Deze informatie is nodig om op een verantwoorde manier ontheffingen, vergunningen en verklaringen van geen bezwaar te kunnen verlenen.

De **keten ruimtelijke ontwikkeling** is een belangrijke keten voor de ruimtelijke (basis) bescherming van de natuur. Op basis van de Provinciale Structuurvisie (PRS) en de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) heeft de provincie de bevoegdheid om in gebieden met belangrijke natuurwaarden voorwaarden te stellen aan ruimtelijke ontwikkelingen. De adviezen en doorwerking daarvan worden geregistreerd. Bij de bestemmingsplanprocedures zal de registratie van de provinciale reacties worden geoptimaliseerd. Mede op basis van het advies van de Randstedelijke Rekenkamer hebben wij beleid opgesteld hoe om te gaan met bos- en natuurcompensatie. Hierbij is een natuur- en boscompensatiebank opgericht met een methodiek om de compensatiemaatregelen boekhoudkundig bij te houden. Hiermee is voor dit onderdeel een toereikend instrument voor de monitoring beschikbaar.

In de **keten natuur, economie en samenleving** komen de pijlers beleven, betrekken, benutten en duurzame financiering aan de orde. Hierbij hebben we te maken met diverse partnerorganisaties zoals Landschap Erfgoed Utrecht (LEU), Instituut voor Natuureducatie (IVN), Natuur en Milieu Utrecht (NMU), het Utrechtse Landschap (HUL), Recreatie Midden Nederland (RMN) en uiteenlopende samenwerkingsverbanden. De monitoring, evaluatie en bijsturing is veelal niet stelselmatig georganiseerd, maar wel op projectniveau. Voor de partnerorganisaties worden de activiteiten gemonitord, geëvalueerd en bijgestuurd op basis van het draaiboek exploitatiesubsidies. Voor de keten natuur, economie en samenleving hebben we op basis van expert judgement en door de partnerpartijen aangeleverde gegevens voldoende informatie beschikbaar voor de beleidsmonitoring en bijsturing.

Naast de reeds bestaande monitoring en bijsturing via de verschillende instrumentketens wordt voorgesteld om ééns in de drie jaar naar aanleiding van de Natuurrapportage een nota van aanbevelingen door GS te laten vaststellen, op basis waarvan bijsturing van het beleid kan plaatsvinden.

1. INTRODUCTIE

IN DE NATUURVISIE (VASTGESTELD OP 12 DECEMBER 2016) IS HET UTRECHTSE NATUURBELEID UITGEWERKT. DAARBIJ IS AANGEGEVEN DAT ER IN VERVOLGSTAPPEN VERSCHILLENDE SUPPLEMENTEN ZULLEN WORDEN OPGESTELD. TEN EERSTE EEN SUPPLEMENT REALISATIESTRATEGIE WAARIN DE AANSTURING EN FINANCIERING VAN DE VERSCHILLENDE OPGAVEN NADER IS UITGEWERKT. HIERBIJ IS EEN AANTAL OPGAVEN UITGESPLITST OF AANGEVULD EN IS EEN ENKELE NIEUWE OPGAVE GEDEFINIEERD. DIT STUK IS OP 19 DECEMBER 2017 VASTGESTELD DOOR GS EN IS GEBRUIKT ALS ONDERBOUWING VAN DE BENODIGDE EXTRA MIDDELEN VOOR UITVOERING VAN NATUURBELEID. IN DE KADERNOTA 2019, VASTGESTELD OP 9 JULI 2018 HEEFT BESLUITVORMING HIEROVER PLAATSGEVONDEN.

Een volgende aangekondigde stap is het opstellen van een supplement monitoring en bijsturing. Dit supplement dient twee doelen. Ten eerste concretiseert het de centrale rol die de provincie Utrecht met de komst van de Wet natuurbescherming (Wnb) gekregen heeft in de monitoring van de natuur. In de Wnb is namelijk opgenomen dat de provincies de natuurgegevens verzamelen die het Rijk om de zes jaar nodig heeft om te voldoen aan de Europese rapportageverplichtingen voor de Vogel- en de Habitatrichtlijn. Daarnaast is in het Natuurpact afgesproken dat het Planbureau voor de Leefomgeving eens in de drie jaar evalueert of het gevoerde natuurbeleid leidt tot het halen van de afgesproken doelen. Deze evaluatie (de eerstvolgende is voorzien in 2020) legt daarbij de nadruk op beleidsleren tussen de verschillende provincies. Onderwerpen die in beide rapportages aan bod komen zijn de realisatie en kwaliteit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), Natura 2000 en Programma Aanpak Stikstof (PAS), het soortenbeleid, de natuur buiten het NNN en het agrarisch natuurbeheer.

Ten tweede zet het supplement een beleidscyclus neer voor het gehele Utrechtse natuurbeleid, omdat met de decentralisatie van dit beleidsveld de provincies zelf de regie voeren.

Er zijn reeds stappen gezet om meer samenhang in de rapportage te bewerkstelligen, bijvoorbeeld door het opstellen van één Rapportage Natuur, waarin verslag is gedaan van de meeste aspecten van het natuurbeleid. Onderlegger hiervan is het Monitoringsprogramma Natuur 2015 – 2025. Het supplement monitoring en bijsturing borduurt hierop voort en is hier een volgende stap in. Daarmee vormt het onder andere de basis voor een volgende Rapportage Natuur die is voorzien voor het najaar van 2020 (zie verder paragraaf 5.2).

In deze notitie zetten we eerst onze visie op monitoring en bijsturing uiteen, waarbij we onderscheid maken in trendmonitoring en beleidsmonitoring- en bijsturing (hoofdstuk 2). Vervolgens werken we trendmonitoring en beleidsmonitoring- en bijsturing apart uit (respectievelijk hoofdstuk 3 en 4). Daarna geven we in hoofdstuk 5 aan hoe de beleidscyclus waarin we deze elementen opnemen eruit zal zien en hoe deze samenhangt met enkele andere relevante cycli. Bijlage 1 bevat meer gedetailleerde informatie over de indicatoren die we gebruiken bij onze beleidsmonitoring, bijlage 2 omvat enkele relevante Wnb artikelen en bijlage 3 geeft een lijst met afkortingen weer.

2. VISIE OP MONITORING, EVALUATIE EN BIJSTURING

MONITORING, EVALUATIE EN BIJSTURING ZIJN ESSENTIËLE SCHAKELS IN IEDERE BELEIDSCYCLUS. MET HET OPSTELLEN EN REALISEREN VAN BELEID WORDEN BEPAALDE TRENDS BEÏNVLOED IN DE RICHTING VAN EEN GEWENSTE SITUATIE, BIJVOORBEELD OP ECONOMISCH, SOCIAAL, RUIMTELIJK OF ECOLOGISCH GEBIED. DE BETROKKEN OVERHEDEN EN HUN PARTNERS FORMULEREN AMBITIES OF DOELEN WAARIN DE BEOOGDE BEÏNVLOEDING VERVAT WORDT EN KOMEN MET BIJBEHORENDE MAATREGELEN. ALS HET BELEID WERKT, ZAL DE TREND IN KWESTIE NA VERLOOP VAN TIJD EEN GUNSTIGE ONTWIKKELING LATEN ZIEN EN KOMT HET GESTELDE DOEL BINNEN HANDBEREIK. ZONDER HET GEVOERDE BELEID ZOU DAT NIET (ZO SNEL) GEBEURD ZIJN. VIA MONITORING, EVALUATIE EN BIJSTURING WORDT IN DE GATEN GEHOUDEN OF DIT PRINCIPE NAAR BEHOREN WERKT, EN ZO NIET, WAT ER DAN AAN GEDAAN KAN WORDEN.

In deze notitie gaat het om de effecten van het Utrechtse natuurbeleid op verschillende trends die verband houden met het behouden, versterken en duurzaam beleven en benutten van de biodiversiteit (de doelen van de Wnb, zie bijlage 2). Daarbij is het van belang om te weten hoe het met de natuur in Utrecht gaat. Hiertoe dienen we de relevante trends in kaart te brengen. Dit noemen we *trendmonitoring*. In hoofdstuk 3 wordt dit verder uitgewerkt.

Trendmonitoring: het in beeld brengen van de ontwikkeling van de verschillende trends die we met ons beleid beïnvloeden

Het is van belang om te inventariseren in hoeverre we het beleid dat we in de Natuurvisie en de Realisatiestrategie hebben ook daadwerkelijk uitvoeren en de geformuleerde doelstellingen realiseren. Dit noemen we *beleidsmonitoring*. Dit wordt nader uitgewerkt in hoofdstuk 4, waarbij we aan de hand van de verschillende instrumentenketens die de provincie inzet aangeven op welke manier de benodigde informatie verzameld wordt.

Beleidsmonitoring: het volgen van de voortgang van de beleidsmaatregelen die we treffen om de verschillende trends te beïnvloeden.

Tenslotte dienen de getroffen maatregelen te worden beoordeeld en eventueel te worden bijgesteld. Dit proces noemen we *beleidsevaluatie en bijsturing*. Dat kan enerzijds door alleen naar de voortgang van de maatregel zelf te kijken: liggen we op schema om het beoogde beleidsdoel te halen? Anderzijds is evaluatie en bijsturing mogelijk na confrontatie met de ontwikkeling van de trend die beïnvloed wordt. Het kan namelijk zo zijn dat een maatregel volledig volgens plan wordt gerealiseerd, maar dat tegelijkertijd blijkt dat de trend die daarmee beïnvloed zou moeten worden niet verbeterd. In dat geval is het noodzakelijk nader te onderzoeken waarom de trend niet verbeterd is, waarna het beleid kan worden bijgesteld. De beleidsevaluatie en bijsturing komt samen met beleidsmonitoring aan de orde in hoofdstuk 4, waarbij wordt ingegaan op de verschillende instrumentenketens die de provincie hanteert.

Beleidsevaluatie en bijsturing: de manier waarop we maatregelen en / of het beleid zelf beoordelen en eventueel aanpassen, al dan niet na koppeling met relevante trendontwikkelingen.

Bij zowel de trendmonitoring als beleidsmonitoring is het verder van belang om heldere indicatoren te formuleren. Een *indicator* is een meetbaar gegeven dat iets zegt over ofwel de manier waarop een bepaalde trend zich ontwikkelt (in casu trendmonitoring) ofwel de mate waarin een bepaalde maatregel al dan niet gerealiseerd wordt (bij beleidsmonitoring). De indicatoren beleidsmonitoring zijn uitgewerkt in bijlage 1. De indicatoren voor trendmonitoring worden na het vaststellen van dit supplement verder uitgewerkt ten behoeve van de volgende Rapportage Natuur in 2020 (zie verder paragraaf 5.2 en hoofdstuk 6).

Indicator: een meetbaar gegeven dat iets zegt over ofwel de manier waarop een bepaalde trend zich ontwikkelt ofwel de mate waarin een bepaalde maatregel al dan niet gerealiseerd wordt.

3. TRENDMONITORING

MET DE REALISATIE VAN DE NATUURVISIE WIL DE PROVINCIE UTRECHT DE NATUUR EEN IMPULS GEVEN. HET BELEID GRIJPT DAARMEE IN OP VERSCHILLENDE TRENDS. TEN EERSTE WILLEN WE MET HET REALISEREN VAN EEN ROBUUST NETWERK VAN NATUUR (PIJLER 1) VAN HOGE KWALITEIT (PIJLER 2) DE ONTWIKKELING VAN DE UTRECHTSE BIODIVERSITEIT BEÏNVLOEDEN. HET VOLGEN VAN DEZE TREND GEBEURT VIA ECOLOGISCHE MONITORING (ZIE VERDER PARAGRAAF 3.1). TEN TWEEDE WILLEN WE DE NATUUR TOEGANKELIJK MAKEN EN DE BETROKKENHEID VAN BURGERS EN BEDRIJVEN VERGROTEN (PIJLER 3) EN ZETTEN WE IN OP HET AANBOREN VAN NIEUWE FINANCIERINGSBRONNEN EN OP HET DUURZAAM GEBUIKEN VAN DE NATUUR (PIJLER 4). TRENDS DIE WE HIERMEE BEÏNVLOEDEN ZIJN MAATSCHAPPELIJKE BETROKKENHEID BIJ NATUUR, BENUTTING EN FINANCIERING. DE MONITORING HIERVAN – DIE NOG IN DE KINDERSCHOENEN STAAT – BESPREKEN WE SLECHTS KORT (ZIE PARAGRAAF 3.2).

3.1 ECOLOGISCHE MONITORING

In deze paragraaf wordt uitgelegd wat onze huidige ecologische monitoringsactiviteiten zijn, waarom ze zijn opgezet en welke vragen we hiermee kunnen beantwoorden. De ecologische monitoring heeft vooral betrekking op pijler 1 (ontwikkeling van een robuust natuurnetwerk) en pijler 2 (behouden en versterken van de natuurkwaliteit) uit de Natuurvisie. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de verplichte monitoring, volgend uit de Wet Natuurbescherming of wegens landelijke afspraken, die behandeld zijn in de paragraaf over de 'huidige verplichtingen' (overigens is een aantal van deze monitorings-verplichtingen nog in ontwikkeling). Daarnaast hebben we provinciale afspraken gemaakt over de ecologische monitoring, bijvoorbeeld bij het vaststellen van ons natuurbeleid. Tot slot zullen we ingaan op hoe we willen rapporteren aan het provinciaal bestuur. In tabel 1 is een overzicht gegeven van onze huidige ecologische monitoringsactiviteiten, de uitvoering en de toepassing.

Monitoringsactiviteit	Uitvoering	Toepassing
Ecologische basismonitoring in natuurgebieden in het kader van SNL ¹	Vlakdekkende zesjaarlijkse inventarisatie door terreinbeherende organisaties (TBO's) van zeldzame of karakteristieke soorten, waaronder RL-soorten en vegetatieopname	Onder andere voor gesprek met TBO's over beoordeling kwaliteit natuurbeheertypen
PAS-monitoring, veldbezoek en registratie herstel	Volgen uitvoering herstelmaatregelen, volgen herstel door middel van procesindicatoren, opstellen habitattypenkaart en jaarlijks veldbezoek inclusief vastgesteld verslag.	Ten behoeve van rapportage en afgeven vergunningen over beoordeling ontwikkeling kwaliteit stikstofgevoelige habitattypen en soorten
Natura 2000	Aanvullend onderzoek voor aangewezen soorten en habitattypen die niet onder het PAS vallen, zoals de mossen op Kolland en Overlangbroek	Beoordeling ontwikkeling kwaliteit stikstofgevoelige habitattypen en soorten t.b.v. rapportage
Ecologische basismonitoring landelijk gebied	Vlakdekkend tienjaarlijks onderzoek naar het voorkomen van groot aantal soorten in het landelijk gebied.	Bepaling ruimtelijke kwaliteit, geschikte locaties agrarisch natuurbeheer en kwalitatieve gegevens over voorkomen van soorten in landelijk gebied
SNL-agrarisch (weidevogels)	Driejaarlijks onderzoek naar de aantallen en dichtheden weidevogels in het weidevogelkerngebied	Volgen ontwikkeling stand weidevogels en bepalen betere locaties
LMF-milieukwaliteit	Landelijk meetnet van vegetatieopnamen waarmee de effecten van verzuring, verdroging, vermesting en klimaatverandering op de vegetatie kan worden gemeten, binnen en buiten natuurgebieden.	Kwalitatieve milieugegevens die onder andere gebruikt worden voor ondersteuning van beleid en bij de lerende evaluatie
NEM	Landelijk meetnet waarmee trends in aantallen van flora en fauna kunnen worden gemeten, binnen en buiten natuurgebieden.	Kwalitatieve gegevens over de trends van soorten die gebruikt worden voor het bepalen van de instandhoudingsdoelstellingen en de verplichte rapportages voor de EU.
Faunatellingen	Jaarlijkse tellingen van schadeveroorzakende beschermde diersoorten (alle soorten in april, hoefdieren eind maart en ganzen in juli) die plaatsvindt onder auspiciën van de Faunabeheer-eenheid.	Kwalitatief onderzoek voor vaststellen beleid en verlenen ontheffingen
Aanvullend onderzoek	Jaarlijks kunnen we aanvullend ecologische onderzoek uitvoeren. Voorbeelden hiervan zijn het onderzoek naar de effectiviteit van faunapassages, het meetnet korstmossen of incidentele vraagstukken.	Resultaten van aanvullend onderzoek worden benut bij het beantwoorden van incidentele vragen, het bijstellen van uitvoeringsmaatregelen en bij het ontwikkelen van beleidsaanpassingen.

Tabel 1. Overzicht huidige ecologische monitoringsactiviteiten, de uitvoering en de toepassing.

¹ Afkortingen worden verklaard in bijlage 3.

Huidige verplichtingen voor ecologische monitoring

De Nederlandse natuuropgave is inhoudelijk vastgelegd in vier Europese richtlijnen (waarvan de Vogel- en Habitatrichtlijn de belangrijkste zijn) en de Wet natuurbescherming. Op basis van deze regels zijn belangrijke, verplichte provinciale rapportages opgesteld: Natura 2000 (inclusief Programmatische Aanpak Stikstof), de rapportage aan Brussel en het Stelsel Natuur en Landschap - Natuur (SNL-N). De monitoring levert de gegevens die nodig zijn voor deze rapportages.

In de afgelopen jaren hebben Rijk en provincies een decentralisatieproces rond het beleidsveld natuur doorlopen. Dit is onder andere geformaliseerd in het Natuurpact (2013). Hierin zijn ook belangrijke afspraken gemaakt ten aanzien van de natuurmonitoring en de rapportage hiervan. Die afspraken gaan over het realiseren en de te bereiken kwaliteit van het robuuste Natuurnetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur), Natura2000 en het Programma Aanpak Stikstof, de soortenbescherming, het biodiversiteitsbehoud buiten het Natuurnetwerk Nederland en het agrarisch natuurbeheer. Op 1 december 2016 zijn de drie 'oude' natuurwetten en de decentralisatie-afspraken vastgelegd in de Wet natuurbescherming (Wnb).

Uit deze gedecentraliseerde en nieuwe provinciale natuurtaken volgt de noodzaak om over het resultaat van uitvoering van dit beleid te rapporteren. Daarvoor zijn gegevens nodig. De monitoropgave bestaat uit meerdere onderdelen.

Ten eerste de **monitoring voor evaluatie en rapportage van het Rijk richting EU**. Dit betreft de Voortgangsrapportage Natuur (VRN). Deze rapportage wordt door BIJ12 opgesteld, op basis van gegevens die door de provincies zijn aangeleverd. Deze rapportage omvat de kwantitatieve realisatie van oppervlakte verworven, ingerichte en gerealiseerde natuur. Sinds de derde VRN (2017) omvat deze rapportage niet alleen de kwantitatieve gegevens, maar ook gegevens over de kwaliteit van de (nieuwe) natuur.

Ten tweede dient het Rijk aan Brussel te rapporteren over de staat van instandhouding van aangewezen soorten en habitattypen. De ontwikkeling van de stand van soorten en de kwaliteit van habitats wordt gevolgd via de gezamenlijk door Rijk en provincies uit te werken monitorsystematiek. Op dit moment gebeurt dit via het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). Dit betreft een groot en geavanceerd netwerk waarmee merendeels vrijwilligers, aangestuurd door de soortenbeschermende organisaties, jaarlijks de aantallen soorten op gelijke locaties vastgesteld worden, zodat uitspraken over de trendontwikkeling mogelijk zijn. Op dit moment gebeurt de aansturing van het NEM nog door het Rijk, de provincies zullen dit op onderdelen overnemen. Daarnaast willen we het NEM op provinciaal niveau verder uitbreiden. Voor de landelijke rapportage worden ook de gegevens van het Landelijk Meetnet Flora (LMF) gebruikt. Met deze gegevens worden uitspraken gedaan over de ontwikkeling van abiotische factoren.

Ten derde de afspraken over de rapportages over de uitvoering van het provinciaal natuurbeleid. Dit betreft vooral de gebiedsbescherming binnen de Natura 2000-gebieden en het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Hiervoor is het nodig inzicht te hebben in de resultaten daarvan. Ten behoeve van de uitvoering van het PAS zijn (aanzienlijke) aanvullende monitoringsafspraken gemaakt tussen Rijk en provincies. Het betreffen respectievelijk: een rapportage over de voortgang en de realisatie van de herstelmaatregelen, een monitoringsprogramma over de effectiviteit van de herstelmaatregel door middel van procesindicatoren, het opstellen en aanpassen van de habitattypenkaart en de organisatie van een jaarlijks veldbezoek, inclusief opleveren van een formeel verslag. De rapportage van de voortgang van het PAS aan het Rijk wordt georganiseerd door BIJ12 op basis van de jaarlijks aangeleverde gegevens die verzameld zijn door de provincies.

Ten vierde zijn er afspraken gemaakt over de uitvoering en de rapportage voor het subsidiestelsel natuur en landschap (SNL). Dit betreft monitoringsactiviteiten van de terreinbeherende organisaties (TBO's) of particulier natuurbeheerders volgens vaststaande protocollen (vegetatiekaart, soorten, structuur en ruimtelijke samenhang).

Provinciale ecologische monitoring

Voor de beantwoording van vragen over de ontwikkeling van de biodiversiteit in Utrecht hebben we het provinciale monitoringsprogramma, waarbij ieder jaar vlakdekkend 10% van de oppervlakte van het landelijk gebied wordt geïnventariseerd. Dankzij deze data hebben we een goed beeld waar onze – voor wat betreft biodiversiteit – beste gebieden liggen. We gebruiken de data ook voor onder andere het agrarisch natuurbeheer, het opstellen van ruimtelijk beleid en het verlenen van ontheffingen Aanvullende monitoring. Naast de verplichte (nationale) monitoring en de afspraken die gemaakt zijn bij de vaststelling van het beleid, is er nog een aantal aanvullende onderwerpen waarvoor ecologische monitoring wordt uitgevoerd. In de eerste plaats betreft dit het vlakdekkende onderzoek naar het voorkomen van weidevogels in het weidevogelkerngebied. Dit onderzoek vindt eens in de drie jaar plaats. In de tweede plaats wordt ieder jaar begin april een fauna- en hoefdierentelling uitgevoerd. Deze gegevens worden gebruikt voor de beleidsopzet en ontheffingverlening voor schadeveroorzakende soorten. In de derde plaats vindt er ieder jaar in de zomer een telling van het aantal overzomerende ganzen plaats. Zowel de april-tellingen als de zomerganzentelling vinden plaats onder auspiciën van de Faunabeheereenheid Utrecht. Deze gegevens worden gebruikt voor de ontwikkeling van het provinciale ganzenbeleid. In de vierde plaats vindt er geregeld aanvullend onderzoek plaats. Voorbeelden daarvan zijn het onderzoek naar de effectiviteit van agrarisch hooi- en weilandbeheer binnen het agrarisch natuurbeheer, waarover in de Rapportage Natuur is gerapporteerd.

Een ander voorbeeld is de herhaling van het onderzoek van het meetnet korstmossen.

In verband met de provinciale herindeling, waarbij het gebied de Vijfheerenlanden per 1 januari 2019 geheel tot de provincie Utrecht behoort, zal zowel het vlakdekkende provinciale veldwerk als de aanvullende monitoring worden uitgebreid.

Conclusie:

Met de huidige (ecologische) monitoringsactiviteiten krijgen we een goed beeld van de Utrechtse biodiversiteit. Met de inwerkingtreding van de Wnb staat de staat van instandhouding van de soorten (flora en fauna) centraal. In onze Natuurvisie benoemen we de Utrechtse aandachtsoorten en de daarbij behorende icoon-soorten. Niet van alle aandachtsoorten en icoonsoorten zijn op provinciaal niveau (voldoende) monitoringsgegevens voorhanden. Daarom willen we met onze monitoring en onze rapportages op basis van beschikbare (soms landelijke) informatie van of door het laten doen van aanvullend onderzoek naar het voorkomen van specifieke aandacht- of icoonsoorten, trends in beeld brengen van soorten. Hierbij maken we gebruik van de landelijke Rode Lijsten die aangeven hoe het met bepaalde soortengroepen gaat.

3.2 MONITORING BELEVEN EN BETREKKEN, DUURZAME FINANCIERING EN BENUTTING

Met pijler 3 uit de natuurvisie willen we de Utrechtse natuur toegankelijk maken en de betrokkenheid van burgers en bedrijven vergroten. Met pijler 4 zetten we in op het aanboren van nieuwe financieringsbronnen en op het duurzaam gebruiken van de Utrechtse natuur. Trends die we hiermee beïnvloeden zijn: maatschappelijke betrokkenheid bij natuur, benutting en financiering. Omdat deze beleidsdoelen relatief nieuw zijn staat de monitoring van deze trends nog in de kinderschoenen en zijn er nog geen meetprogramma's voorhanden. Er wordt ook nog maar beperkt over gerapporteerd. Het opstellen van betrouwbare indicatoren die op provinciaal niveau een goed beeld kunnen geven is nog in volle gang. Hier wordt bijvoorbeeld in IPO-verband aan gewerkt in het kader van de evaluatie van het Natuurpact, die door PBL wordt opgepakt. Pas als deze indicatoren beschikbaar zijn kan de monitoring van deze trends goed in gang worden gezet.

4. BELEIDSMONITORING

IN DIT HOOFDSTUK WERKEN WE DE BELEIDSMONITORING VERDER UIT. DIT DOEN WE AAN DE HAND VAN DE VIJF INSTRUMENTENKETENS DIE WE IN HET NATUURBELEID INZETTEN. WE GEVEN AAN HOE HET BELEID VIA DEZE KETENS GEREALISEERD WORDT, HOE DAAROVER GERAPPORTEERD WORDT EN HOE BIJSTURING IN ZIJN WERK GAAT. PER KETEN GEVEN WE, INDIEN RELEVANT, AANBEVELINGEN OVER WIJZIGINGEN IN DE HUIDIGE AANPAK. WE SLUITEN DIT HOOFDSTUK AF MET EEN KORT OVERZICHT VAN AANGRENZENDE BELEIDSVELDEN WAAR-MEE NATUUROPGAVEN GEREALISEERD WORDEN. IN BIJLAGE 1 IS WEERGEGEVEN WAT ER GERAPPORTEERD WORDT EN OP WELKE MANIER.

4.1 DE AVP KETEN

Om eenmalige fysieke ingrepen zoals natuurontwikkeling te realiseren heeft de provincie het programma Agenda Vitaal Platteland (AVP) opgezet. Omdat dit programma een integraal karakter heeft, worden ook opgaven op het gebied van bijvoorbeeld landbouw, recreatie en erfgoed gerealiseerd.

De te realiseren doelen worden uitgewerkt in een Meerjarenprogramma, in jaarprogramma's en in projectplannen (per gebiedsproces). De kaders voor het grondgerelateerd AVP-instrumentarium zijn uitgewerkt in het Handelingskader Grond en – inhoudelijk gezien – in het Natuurbeheerplan, waarin de natuurdoelen zijn beschreven.

Jaarlijks wordt de voortgang van de gebiedsprocessen bijgehouden en wordt per opgave gerapporteerd in hoeverre het beoogde doel is gerealiseerd. De rapportages worden gebundeld, waarna verantwoording over de kosten plaatsvindt bij de bredere verantwoording van de jaarrekening (zie paragraaf 5.1). Daarnaast wordt over een aantal opgaves gerapporteerd via de Voortgangsrapportage Natuur (zie paragraaf 5.4). Het AVP-programma zelf wordt na afloop van een vierjarige programmaperiode geëvalueerd. Het huidige programma loopt in 2019 af, waarin de nieuwe mogelijkheden voor bijsturing zijn uitgewerkt.

Bijsturing van de AVP-keten kan op verschillende manieren georganiseerd worden. Ten eerste kunnen de processen die op projectniveau plaatsvinden worden bijgestuurd, bijvoorbeeld wanneer bij de tussentijdse rapportages problemen geconstateerd worden. Ten tweede kan inhoudelijke bijsturing plaatsvinden via het wijzigen van de ambities in het Meerjarenprogramma, wat doorwerkt in de verschillende projectplannen.

Dit vindt zijn uitwerking in het Programma van Eisen dat aan het MJP verbonden is. Hieraan voorafgaand kunnen indien nodig de inhoudelijke kaders die in het Natuurbeheerplan zijn opgenomen worden aangepast. Ten derde is het ook mogelijk om bij de start van een nieuwe programmaperiode de manier van aansturing van het AVP-programma bij te sturen. Tenslotte kan via toezicht en eventuele handhaving van de kwalitatieve verplichtingen die zijn afgesloten (bijvoorbeeld na de inrichting van nieuwe natuurgebieden) worden bijgestuurd op de borging van de ontwikkelde natuurtypen.

Conclusie en aanbeveling:

In de evaluatie van het AVP, die voorzien is in 2019 moet de wijze van bijsturing worden uitgewerkt.

4.2 DE BEHEERKETEN

De beheerketen, is bedoeld voor het verstrekken van subsidies voor het beheren en versterken van natuurwaarden in de natuurgebieden en in het agrarisch gebied of voor het realiseren van verbindingen tussen gebieden. Aan de basis van deze keten ligt het door de provincies gezamenlijk vastgestelde Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL), bestaande uit de Subsidieverordening natuur- en landschapsbeheer provincie Utrecht 2016 (SVNL 2016) en de Subsidieregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap (SKNL). Op basis van de SVNL is subsidie mogelijk voor het beheer van natuurterreinen en voor agrarisch natuurbeheer. Op basis van de SKNL kan subsidie worden verstrekt voor het verbeteren van de kwaliteit van natuurterreinen, of voor het ontwikkelen van nieuwe natuur.

Het beheer van natuurterreinen wordt uitgevoerd door de terreinbeherende organisaties – Staatsbosbeheer, Het Utrechts Landschap en Natuurmonumenten – en particuliere eigenaren. Jaarlijks vindt met de grote natuurbeheerders en natuurcollectieven een gesprek plaats over de subsidie en het beheer dat zij voeren. Deze organisaties dragen ook zorg voor de SNL-monitoring (ecologische monitoring) op hun eigen terreinen; dit wordt gefinancierd door middel van een toeslag in de SNL.

Bij de omzetting van landbouwgrond naar (nieuwe) natuur worden meestal ook kwalitatieve verplichtingen (KV's) gevestigd. Deze KV's houden in dat de gronden niet langer mogen worden gebruikt ten behoeve van de landbouw en dat datgene nagelaten dient te worden wat de ontwikkeling of instandhouding van het betrokken natuurtype op het natuurterrein in gevaar brengt of verstoort. De provincie controleert de naleving van deze KV's en begeleidt de KV-houders.

Bij het agrarisch natuurbeheer is sinds 2016 een nieuw stelsel van kracht waarbij het beheer georganiseerd wordt via agrarische collectieven. De verantwoording verloopt ook via deze collectieven, die bijhouden welke pakketten er zijn afgesloten en welke maatregelen er getroffen zijn. Daarbij kijken ze naar de ecologische effectiviteit en doelmatigheid van het gevoerde beheer. Hierover wordt via RVO gerapporteerd aan de provincie. Controle vindt plaats via de NWWA, rapportage over de kosten gebeurt jaarlijks via de jaarrekening (zie paragraaf 5.1). Bijsturing kan door het gesprek met de collectieven aan te gaan, bijvoorbeeld door aandacht te vragen voor het aangaan van meer zware beheerpakketten. Ook kan het Natuurbeheerplan worden bijgesteld, bijvoorbeeld door hogere kwaliteitseisen stellen of nieuwe beheermogelijkheden open te stellen. In het NBP 2019 is bijvoorbeeld naast het weidevogelkerngebied een weidevogelrandzone toegevoegd om het weidevogelbeheer te intensiveren.

Tenslotte kan via de beheerketen subsidie worden verstrekt voor het verbeteren van bestaande natuurgebieden². Met deze SKNL-subsidie kan een terreineigenaar het type natuur dat zich op zijn grond bevindt opwaarderen of het bestaande type verder verbeteren. In het Natuurbeheerplan staan de inhoudelijke kaders weergegeven. Bijsturing kan plaatsvinden door het beschikbare bedrag te wijzigen, door specifieke voorwaarden te koppelen aan de activiteiten, door het Natuurbeheerplan aan te passen en door de vastgelegde kwalitatieve verplichtingen te controleren en indien nodig te handhaven.

Conclusies en aanbevelingen:

Er wordt bijgehouden of de afgesproken maatregelen en kwaliteiten worden gehaald; zowel bij het natuurbeheer, de realisatie van nieuwe natuur en het agrarisch natuurbeheer. Hierover gaan we in jaarlijks gesprek met de beheerders. Met "het goede gesprek", de controle van de kwalitatieve verplichtingen en het natuurbeheerplan hebben we instrumenten om de kwaliteit te bewaken. De resultaten van de SKNL-monitoring door terreinbeheerders zullen worden meegenomen in onze driejaarlijkse rapportages.

4.3 DE WNB-KETEN

Dit instrument is gebaseerd op de ge- en verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming. De wet onderscheidt drie categorieën waarbinnen ge- en verbodsbepalingen gelden: gebiedenbescherming (gekoppeld aan Natura-2000 gebieden), soortenbescherming (gekoppeld aan Europese en landelijke soortenlijsten waar de Wnb naar verwijst) en de bescherming van houtopstanden buiten de bebouwde kom. Daarnaast heeft de provincie Utrecht ervoor gekozen om via de eigen verordening ook ge- en verbodsbepalingen op te stellen ter bescherming van het landschap (deze zijn opgenomen in het Beleidskader Wnb, hoofdstuk 5).

² Deze subsidie kan daarnaast ook worden ingezet om agrarische grond van functie te veranderen. Dit vindt veelal plaats in het kader van het AVP programma (zie paragraaf 4.1).

Het gaat in deze keten om het toezicht houden op – en indien nodig handhaven van – deze bepalingen. Om na te gaan in hoeverre naleving plaatsvindt en indien nodig bij te kunnen sturen heeft de provincie Utrecht toezichts- en handhavingscapaciteit beschikbaar gesteld. De RUD Utrecht organiseert de inzet van deze capaciteit. Daarbij zijn verschillende processtappen zichtbaar (van een mondelinge of schriftelijke waarschuwing naar een handhavingsbeschikking waartegen stapsgewijs beroep mogelijk is bij de provincie, de bestuursrechter en de Raad van State). De RUD Utrecht baseert zich hierbij op de bepalingen uit de wet die zijn uitgewerkt in het provinciale Beleidskader Wnb en de provinciale handhavingsstrategie. Afspraken hierover landen in het jaarprogramma VTH, waarover jaarlijks gerapporteerd wordt. Door in het volgende jaarprogramma wijzigingen aan te brengen kan de provincie het toezichts- en handhavingsbeleid bijsturen (zie ook paragraaf 5.4).

In deze keten wordt ruimte gemaakt voor bepaalde ontwikkelingen die niet zonder meer mogen plaatsvinden conform de Wnb. Dit gebeurt via het toekennen van ontheffingen, vrijstellingen, vergunningen of verklaringen van geen bedenkingen (VVGb's). Er wordt gemonitord hoe er op de aanvragen beschikt wordt, inclusief eventuele voorwaarden die aan toestemming tot ruimtelijke ontwikkelingen verbonden worden, waaronder compensatie- of mitigatieverplichtingen. Op het naleven van deze voorschriften wordt toezicht gehouden via het VTH-spoor (zie boven). Er wordt niet actief bijgehouden in welke mate partijen nalaten om ontheffingen Wnb te vragen. Tevens dient de provincie via het Rijk aan Europa te rapporteren in welke mate de soorten die op Europees niveau beschermd zijn door de toegestane ontwikkelingen schade ondervinden (de zogenaamde derogatie).

Binnen de Wnb keten wordt het beleid ten aanzien van faunabeheer en schadebestrijding vormgegeven. Enerzijds gaat het daarbij om het stellen van randvoorwaarden aan het bestrijden van schade. Hierbij wordt getoetst aan de Wnb en verleent de provincie indien nodig ontheffing (bijvoorbeeld voor afschot bij verjaagacties). De Faunabeheereenheid (FBE) coördineert deze activiteiten die uitgevoerd wordt door de Wildbeheereenheden (WBE's). De FBE legt hierover jaarlijks verantwoording af aan de provincie. De provincie stelt voorwaarden op waaraan partijen die faunaschade ondervinden moeten voldoen om een tegemoetkoming in de kosten te kunnen krijgen. Op dit gebied werken de gezamenlijke provincies samen via BIJ12 (Faunafonds, dat onder meer het uitkeren van de faunaschade voor haar rekening neemt).

Conclusies en aanbevelingen:

In de Wnb keten dienen de prioriteiten voor toezicht en handhaving verder toegesneden te worden op de doelen van het natuurbeleid. De Natuurvisie en het Beleidskader Wnb zijn hierbij richtinggevend. Het Jaarlijks Uitvoerings Programma VTH-taken is hierbij het belangrijkste sturingsinstrument. Er is meer aandacht nodig voor proactief toezicht door het in kaart brengen en benaderen van partijen die geen ontheffingen Wnb aanvragen. Verder is het in deze keten van belang om in kaart te brengen welk effect de bij elkaar opgetelde ontheffingen voor ruimtelijke ontwikkelingen hebben voor de Utrechtse biodiversiteit. Deze informatie is nodig om op een verantwoorde manier ontheffingen, vergunningen en verklaringen van geen bezwaar te kunnen verlenen.

4.4 DE KETEN RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

Deze keten wordt deels ingezet ten behoeve van het Utrechtse natuurbeleid. Dit instrumentarium vindt zijn grondslag in de Wet Ruimtelijke Ordening (WRO) en het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). Op basis hiervan heeft de provincie de bevoegdheid en deels ook de plicht om in bepaalde gebieden met belangrijke natuurwaarden voorwaarden te stellen aan ruimtelijke ontwikkelingen (zoals compensatie), of deze eventueel tegen te gaan. Het provinciaal beleid is uitgewerkt in de Provinciale Structuurvisie (PRS). Daarin zijn provinciale belangen benoemd op basis waarvan gebieden zijn aangewezen die extra bescherming behoeven. Daartoe behoort in de eerste plaats het Utrechtse deel van het Natuurnetwerk, dat beschermd wordt via het “nee tenzij” beleid. Deze bescherming moet gestalte krijgen in gemeentelijke ruimtelijke besluiten (zoals bestemmingsplannen) en daarvoor zijn regels opgenomen in de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV).

Bij het daadwerkelijk inzetten van het ruimtelijke ordening (RO) -instrumentarium werkt de provincie samen met de verschillende gemeenten. Deze leggen de ruimtelijke ontwikkelingen die ze willen realiseren vast in hun bestemmingsplannen. In het voortraject heeft de provincie de mogelijkheid haar belangen aan te geven. Daarbij kan het gaan om het voorkomen van ongewenste ontwikkelingen, maar kan bijvoorbeeld ook gecontroleerd worden of nieuw ontwikkelde natuurgebieden daadwerkelijk de bestemming natuur krijgen. De borging van de voorwaarden waaronder ruimtelijke ontwikkelingen alsnog toegestaan zijn (zoals afspraken over compensatie) vinden zowel plaats in het bestemmingsplan als via aanvullend instrumentarium. (Om gemeenten te helpen het provinciaal belang van de NNN goed in het bestemmingsplan te verankeren, is de NNN-wijzer ontwikkeld. Hierin wordt ingegaan op het benodigde onderzoek, de beoordeling door gemeenten en de borging).

Op basis van het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer hebben wij beleid opgesteld hoe om te gaan met natuur- en boscompensatie. Hierbij is een natuur- en boscompensatiebank opgericht met een methodiek om de compensatiemaatregelen boekhoudkundig bij te houden. In 2018 is gestart met het opstellen van een geactualiseerde boskaart.

Eventuele bijsturing vindt plaats door een provinciale vervolgreactie in verschillende stappen die volgen op het hierboven genoemde vooroverleg: zienswijze op voorontwerp, zienswijze op definitief ontwerp, reactie op vaststelling bestemmingsplan via reactieve of proactieve aanwijzing. Bij gebiedscategorieën die als provinciaal belang benoemd zijn – en dus in de PRV staan – kan aanpassing van het bestemmingsplan tenslotte desnoods worden afgedwongen via een provinciaal inpassingsplan. De provincie optimaliseert momenteel de registratie van de manier waarop er op nieuwe bestemmingsplannen gereageerd is. Op termijn zal de Natuurvisie deel gaan uitmaken van de Omgevingsvisie. Ook de monitoring zal een plek krijgen in de Omgevingsvisie of in een uitwerking daarvan, bijvoorbeeld in een programma.

Conclusies en aanbevelingen:

Met het beleid aangaande compensatie zijn goede instrumenten beschikbaar. Jaarlijks zal gerapporteerd worden over de kwantitatieve resultaten van compensatie (ha en projecten). Bij de bestemmingsplan-procedures dient de registratie van de provinciale reacties op het onderdeel natuur te worden geoptimaliseerd en daaraan gekoppeld de wijze waarop gemeenten met deze reacties zijn omgegaan. Op basis daarmee kan het toezicht op het naleven van gestelde randvoorwaarden bij ruimtelijke ontwikkelingen worden verbeterd. Voor compensatie dienen gemeenten via privaatrechtelijke overeenkomsten de compensatieverplichtingen vast te leggen.

4.5 DE KETEN NATUUR, ECONOMIE EN SAMENLEVING

Een laatste instrumentenketen waarmee het natuurbeleid gerealiseerd wordt is de keten natuur, economie en samenleving.

Realisatie van de verschillende opgaven in deze relatief nieuwe keten krijgt enerzijds vorm via specifieke projecten die de provincie (mede) organiseert, zoals een verkenning van mogelijke nieuwe financieringsbronnen voor natuur, een studie naar voorbeelden van natuurinclusieve landbouw of pilots voor nieuwe manieren om de Groene Contour te realiseren of participatie in een project als Groen doet goed. Anderzijds worden de verschillende opgaven meegekoppeld in processen of samenwerkingsverbanden die in andere ketens lopen. Zo is natuur- en landschapsbeleving onder de aandacht gebracht bij de partners die een exploitatiesubsidie krijgen (IVN, LEU, HUL, NMU). Monitoring, evaluatie en bijsturing is in deze keten veelal niet stelselmatig georganiseerd, maar op het niveau van de georganiseerde projecten en meegekoppelde processen. Uitzondering hierop zijn de activiteiten van de bovengenoemde partners. Deze worden gemonitord, geëvalueerd en bijgestuurd op basis van het draaiboek exploitatiesubsidies.

Conclusies en aanbevelingen:

De wijze waarop wij de keten “natuur, economie en samenleving” monitoren is niet stelselmatig georganiseerd. Op basis van door de partnerorganisaties aangeleverde informatie en door onze nauwe betrokkenheid bij activiteiten en projecten hebben wij desalniettemin met behulp van expert judgement voldoende informatie over de onderwerpen die in deze keten spelen. Deze informatie wordt verwerkt in onze driejaarlijkse Rapportage Natuur.

4.6 OVERIGE ZAKEN DIE VAN BELANG ZIJN

Een beperkt aantal opgaves die in de Natuurvisie zijn meegenomen wordt via aanpalende beleidsvelden en/of instrumentenketens gerealiseerd. Het ecologisch bermbeheer in provinciale wegbermen verloopt door de provinciale wegbeheerder en is afgestemd met de afdeling Mobiliteit. Ook het actiepunt uit de Realisatiestrategie Natuurvisie (waarbij we ook andere wegbeheerders en dijkbeheerders willen aansporen om ecologisch verantwoord te werk te gaan) zal grotendeels via dit spoor gerealiseerd worden (daarnaast wordt er gezocht naar meekoppeling met grootschalige projecten zoals de versterking van de Lekdijk). Ook wordt een deel van de kleinschalige verbindingen op deze manier vormgegeven.

In de Realisatiestrategie is de verduurzaming van het beheer van de provinciale pachtgronden als extra opgave opgenomen. Deze opgave zal via het provinciale grondbeleid gerealiseerd worden, waarbij jaarlijks de uitgangspunten voor het pachtbeleid kunnen worden aangepast. Een andere opgave die via de Realisatiestrategie is toegevoegd, afspraken over het beheer van waardevolle natuur binnen de RodS gebieden) loopt via het RodS programma dat momenteel wordt afgerond. Ook de inrichting van de RodS gebieden loopt via dit spoor.

Een deel van de opgave de toegankelijkheid van natuur en landschap vergroten wordt gerealiseerd via het recreatiebeleid, dat zorgt voor ondersteunende activiteiten waarmee de betreffende toegankelijkheid vergroot wordt. Via dit beleid wordt ook een impuls gegeven aan een verduurzaming van de recreatie in onze provincie).

De opgave verduurzaming van de landbouw niet alleen vormgegeven via de AVP keten (dat bijvoorbeeld via het eigen bureau LaMi duurzame projecten ondersteunt) maar ook het provinciale landbouwbeleid. In de Landbouwvisie (vastgesteld door Provinciale Staten op 27 september 2018) zijn de provinciale ambities op dit gebied uitgewerkt, bijvoorbeeld voor het Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur waarin de provincie participeert. Bij de uitvoering van het actieplan wordt de monitoring uitgewerkt.

Bij de verschillende ketens zijn gegevens beschikbaar betreffende verschillende beleidsindicatoren. De dataverwerking en –opslag vindt verspreid plaats.

Conclusies en aanbevelingen.

Van het provinciale ecologische wegbermbeheer beschikken wij over voldoende gegevens hoe en waar dit plaatsvindt en welke ecologische kwaliteiten dit oplevert. Voor onze eigen provinciale gronden hebben wij in 2018 een meer op natuur gericht pachtbeleid ontwikkeld. Aanvullende voorwaarden gericht op behoud en versterking van de biodiversiteit worden gesteld bij kortlopende pachtcontracten. Bij de behandeling van de landbouwvisie in september 2018 hebben provinciale staten een motie aangenomen om langdurige contracten gericht op landbouw mogelijk te maken. Hier moet opnieuw een afweging worden gemaakt tussen landbouwbelangen en behoud en versterking van de biodiversiteit. Betreffende de toegankelijkheid van natuur zijn vanuit het natuurbeleid de openstellingsregels toereikend. Een deel van de toegankelijkheid wordt gerealiseerd via het recreatiebeleid.

5. DE BELEIDSCYCLUS VAN DE NATUURVISIE: DRIE SPOREN

IN DIT HOOFDSTUK WORDT EEN BELEIDSCYCLUS VOOR DE NATUURVISIE GEPRESENTEERD DIE BESTAAT UIT DRIE IN ELKAAR INGEBEDDE CYCLI. TEN EERSTE IS ER AANDACHT VOOR DE AD-HOC INTERNE BIJSTURING DIE GEKOPPELD IS AAN REALISATIETRAJECTEN IN VERSCHILLENDE INSTRUMENTENKETENS. TEN TWEEDE KOMT ER EEN DRIEJAARLIJKSE CYCLUS DIE GEMARKEERD WORDT DOOR EEN RAPPORTAGE NATUUR EN EEN BIJBEHORENDE NOTA VAN AANBEVELINGEN . TEN DERDE WORDT ER EEN OVERKOEPELENDE LANGETERMIJNCYCLUS VAN 10 JAAR GEÏNTRODUCEERD – HET VOLGENDE IJKPUNT IS 2027 – WAARBIJ DAT DEEL VAN DE OMGEVINGSVISIE WAAR DE NATUURVISIE IN VERWERKT IS TEGEN HET LICHT GEHOUDEN WORDT³. HET SLUITSTUK VAN DIT HOOFDSTUK IS EEN OVERZICHT VAN MANIEREN WAAROP DE DRIELEDIGE BELEIDSCYCLUS AANSLUIT OP VERSCHILLENDE RELEVANTE ANDERE CYCLI.

5.1 KORTE TERMIJN: AD HOC MONITORING, EVALUATIE EN BIJSTURING PER KETEN

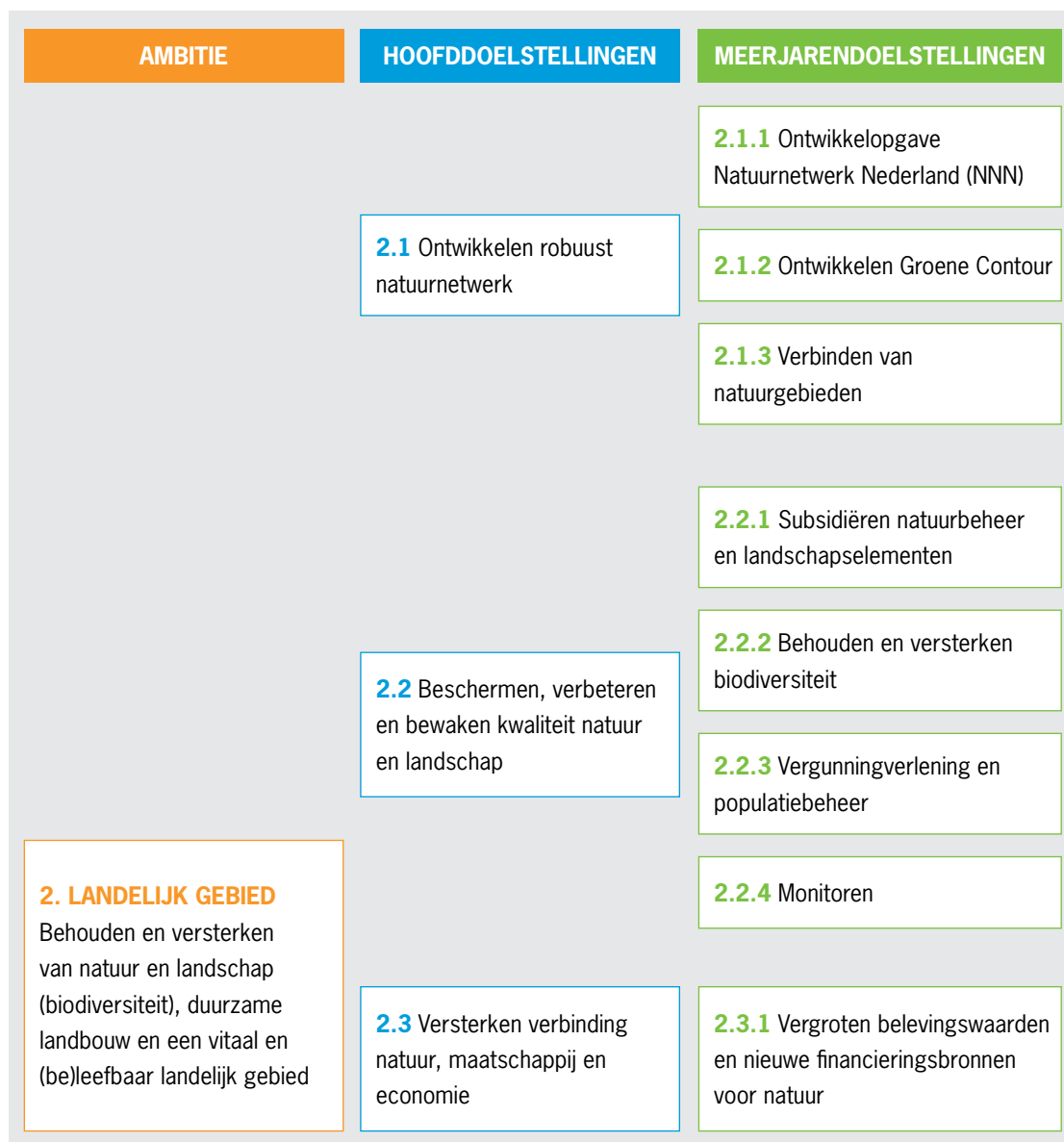
De Natuurvisie wordt gerealiseerd in vijf verschillende ketens, die elk een deel van de verschillende opgaven voor hun rekening nemen: AVP, beheer, RO, Wnb en NES. Daarnaast wordt een klein deel van de opgaven meegekoppeld met aanpalende beleidsvelden (zie hoofdstuk 4). De verschillende ketens hebben hun eigen systematiek van beleidsmonitoring, waarbij verschillende partijen de relevante informatie aanleveren.

Rapportage- en bijsturingmoment: een aantal keren per jaar via interne voortgangsmonitoring- en bijsturing (georganiseerd per keten)

³ De Natuurvisie zal in de toekomst (naar verwachting eind 2020) in de Omgevingsvisie opgaan.

Daarnaast vindt er jaarlijks verantwoording plaats waarbij Provinciale Staten kunnen controleren of het College de gestelde doelen binnen de beleids- en financiële kaders uitvoert. Deze cyclus begint met het vaststellen van een Kadernota (in juli), gevolgd door een programmabegroting voor de volgende jaargang waarin doelen en te behalen resultaten zijn opgenomen op basis van een doelenboom (zie figuur 3). De Najaarsrapportage fungeert vervolgens als tussentijds meetpunt waarna kan worden bijgestuurd, bijvoorbeeld wanneer bepaalde uitgaven niet corresponderen met de planning. De cyclus wordt afgesloten met evaluatie van de voortgang. Dit wordt gepresenteerd in de vorm van een Jaarrekening met bijbehorend Jaarverslag.

Rapportage- en bijsturingmoment: jaarlijks door PS via de provinciale verantwoordings-systematiek (Kadernota, Programmabegroting, Najaarsrapportage, Jaarverslag en Jaarrekening)

Figuur 1. deel van de doelenboom uit de provinciale programmabegroting 2019.

5.2 MIDDELLANGE TERMIJN: DE DRIEJAARSCYCLUS RAPPORTAGE NATUUR

Naast bijsturing op de korte termijn is het van belang om op bepaalde momenten de informatie die hiermee verzameld wordt te bundelen en te koppelen aan de ontwikkeling van de trends die we willen beïnvloeden (zie hoofdstuk 3). Op basis van deze koppeling kan het beleid worden bijgesteld.

Hiertoe wordt de volgende Rapportage Natuur, op te leveren in het najaar van 2020, benut. Het is vervolgens de bedoeling dat er elke drie jaar een dergelijke rapportage volgt die op dezelfde manier is vormgegeven. Op deze manier wordt het mogelijk om ontwikkelingen op een bepaald moment in de tijd met elkaar te vergelijken. We kiezen voor een driejaarlijkse cyclus omdat dit bij het vaststellen van het beleid is afgesproken en we daarmee de landelijke cyclus van de evaluatie van het Natuurpact – door het Planbureau voor de Leefomgeving – kunnen volgen. De PBL-rapportages verschijnen in het voorjaar van 2020, 2023 en 2026.

Of de Rapportage Natuur daadwerkelijk zal leiden tot aanpassing van het beleid dient via een proces van politieke besluitvorming te worden vastgesteld. Hiertoe zullen Gedeputeerde Staten een nota van aanbevelingen opstellen, een bestuurlijke reactie op de Rapportage Natuur met daarin mogelijke handelingsopties.

Op basis hiervan kunnen eventuele beleidswijzigingen worden voorgesteld.

Het is van belang dat de informatie over beleidsindicatoren zoveel mogelijk op een eenduidig gestructureerde manier wordt bijgehouden. Daarbij dienen zowel kwantitatieve als kwalitatieve data geborgd te worden.

Dergelijke borging van informatie dient als verantwoordelijkheid geïntegreerd te worden in de werkzaamheden die in de verschillende ketens plaatsvinden en is noodzakelijk als basis voor het opstellen van de Rapportage. Deze stap sluit aan bij de provinciale ambitie om een datagedreven organisatie te worden.

Voor de Rapportage natuur wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de kennis die dankzij de verplichte monitoring reeds is verzameld, zoals de gegevens over de ontwikkeling in het NNN en N2000/PAS. Belangrijk voor deze rapportage is ook ons vlakdekkende veldonderzoek van het landelijk gebied. Hierdoor zijn we

in staat een goed beeld te presenteren van de ontwikkeling van de biodiversiteit in onze provincie. Gerapporteerd wordt over: oppervlakte natuur, kwaliteit en ontwikkeling van de kwaliteit van de natuur, kosten en oppervlakte natuur en agrarisch natuurbeheer, oppervlakte ontwikkeling Groene contour, ontwikkeling faunapassages, ontwikkeling kwaliteit in de nieuwe natuur, ontwikkeling van karakteristieke soorten. Daarnaast worden aanvullende onderwerpen behandeld. We zullen driejaarlijks rapporteren over de soorten van de Rode Lijsten die in de voorafgaande periode door het Rijk zijn gepubliceerd. Dit betekent dat we in 2020 in ieder geval zullen rapporteren over broedvogels, bijen en dagvlinders. In 2020 wordt ook de achteruitgang van verschillende groepen van insecten en de mogelijke relatie met het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen behandeld. Naast deze driejaarlijkse uitgebreide rapportage, wordt PS jaarlijks door middel van een Statenbrief geïnformeerd over een aantal ecologische onderwerpen. Dit omvat in ieder geval een samenvatting van de VRN, een overzicht van de gerealiseerde natuur door middel van natuurcompensatie, een verslag van het provinciaal veldonderzoek en de gegevens van de telling van de overzomerende ganzen. Daarnaast rapporteren we dan over eventueel aanvullend ecologisch onderzoek, dat in het betreffende jaar is uitgevoerd.

Los van de Rapportage Natuur wordt in de Staat van Utrecht een breed overzicht van informatie gegeven met betrekking tot de verschillende maatschappelijke opgaven waar de provincie voor staat. Hiertoe behoren ook de thema's natuur en biodiversiteit. De Staat van Utrecht is een belangrijk medium om de toestand van de Utrechtse biodiversiteit te vermelden en om een koppeling te leggen met onze Natuurvisie. Onze monitoring levert input voor de Staat van Utrecht. Ieder jaar wordt een thema vastgesteld. In 2018 is in het kader van de Staat van Utrecht een special uitgebracht over het thema Groen om en in de stad. Hierin zijn beleidsdoelen uit de provinciale Natuurvisie opgenomen.

Voorbeeld: een impuls voor weidevogels

In de Rapportage Natuur (2017) werd gesteld dat de Utrechtse weidevogelpopulaties nog altijd kleiner worden, ondanks tal van inspanningen (regulier natuurbeheer in de reservaten, agrarisch natuurbeheer daarbuiten). Daarop werd besloten om in de Realisatiestrategie van de natuurvisie op te nemen dat de weidevogelreservaten een kwaliteitsimpuls zouden krijgen waarmee een investering van € 600.000 gemoeid was. Daarnaast werd ingezet op verhoging van het animo voor meer en steviger agrarisch natuurbeheer. Tenslotte werden jaarlijkse investeringen in de omvorming naar hogere natuurtypen aangekondigd waarmee in de toekomst van bijvoorbeeld basisgrasland nat schaalland gemaakt kan worden. Dit is verwerkt in het Utrechts Actieplan Weidevogels en het Natuurbeheerplan.

5.3 LANGE TERMIJN: ACTUALISATIE NATUURVISIE IN 2027

Het sluitstuk in de driedelige beleidscyclus is het langetermijnperspectief. Bij deze wordt vastgesteld dat de Natuurvisie een looptijd van 10 jaar heeft. Dit betekent dat in 2027 een actualisatie zal worden gemaakt van dat deel van de Omgevingsvisie waar de Natuurvisie in is opgenomen⁴. De Rapportage Natuur 2026 en de PBL-evaluatie van het Natuurpact 2026 zullen als belangrijke input dienen. Ook kunnen de tussentijds aangebrachte bijsturingen (naar aanleiding van de Rapportage Natuur 2020 en 2023) worden verwerkt.

Rapportage- en bijsturingmoment: na tien jaar via een actualisatie van de Natuurvisie (inmiddels onderdeel van de Omgevingsvisie)

Er is voor deze looptijd gekozen omdat in 2027 de landelijke afspraken uit het Natuurpact verlopen. Bovendien – en hieraan gerelateerd – is in het Akkoord van Utrecht afgesproken de ontwikkeling van de nieuwe natuurgebieden die de provincie zelf voor haar rekening neemt in 2027 af te ronden. Ook de extra inspanningen verbonden aan de Realisatiestrategie Natuurvisie lopen tot en met 2027.

5.4 SAMENHANG MET ANDERE RAPPORTAGES EN BELEID

De hierboven uitgewerkte driedelige beleidscyclus hangt samen met verschillende andere rapportages en beleid. Deze paragraaf bevat een overzicht van dergelijke rapportages en beleid, waarbij is aangegeven hoe de koppeling met de beleidscyclus van de Natuurvisie eruitziet.

Relevant is voor het Utrechtse natuurbeleid is de rapportage die de EU-lidstaten ééns in de zes jaar moeten aanleveren ter verantwoording van de **implementatie van de Vogel- en Habitatrichtlijnen (VHR)**. Deze rapportage gaat in op de toestand van de soorten en habitats (in Natura 2000 gebieden) die door de VHR beschermd worden. In de Wnb is geregeld dat het Rijk de door de provincies verzamelde informatie aanlevert naar het European Environment Agency (EEA). Dit instituut oordeelt over de voortgang die de verschillende lidstaten boeken⁵. Het volgende rapport (over de periode 2013 – 2018) wordt verwacht in de loop van 2019. Op basis hiervan kan de Europese Commissie lidstaten aanspreken op de geboekte vooruitgang. Dit kan uiteindelijk ook in Utrecht gevolgen hebben, bijvoorbeeld voor het toestaan van ruimtelijke ontwikkelingen die een negatief effect hebben op VHR soorten.

Daarnaast is er het **gemeenschappelijke Europese landbouwbeleid (GLB)**. Via dit spoor zijn immers middelen beschikbaar voor onder andere agrarisch natuurbeheer, gebonden aan bepaalde ambities en voorwaarden. Bovendien kunnen de verduurzamingsvoorwaarden waar agrariërs aan moeten voldoen om voor Europese landbouwsubsidies in aanmerking te komen van invloed zijn op de Utrechtse biodiversiteit. De huidige periode van het GLB loopt van 2015 tot en met 2020, in 2021 gaat een nieuwe periode van start. Momenteel wordt er reeds gediscussieerd over de invulling daarvan. De Nederlandse provincies nemen deel aan deze discussies via het IPO.

⁴ De Natuurvisie zal in de toekomst (naar verwachting eind 2020) in de Omgevingsvisie opgaan.

⁵ Zie verder <http://themasites.pbl.nl/balansvandeleeftomgeving/jaargang-2017/themas/natuur/instandhouding-soorten-en-habitattypen>.

Op nationaal niveau is de **Voortgangsrapportage Natuur (VRN)** van belang, een jaarlijkse rapportagecyclus waarin de provincies gezamenlijk verslag doen van de voortgang van de afspraken die in 2013 zijn vastgelegd in het Natuurpact. Centraal staan de vorderingen bij het realiseren van het resterende gedeelte van het Natuurnetwerk, maar in de meest recente rapportage (over de geboekte resultaten in 2016) is er ook aandacht voor de voortgang van het vaststellen van Natura 2000 beheerplannen, realisatie van PAS-maatregelen, implementatie van de Wnb, natuurkwaliteit en vermaatschappelijking. Het is de bedoeling dat de volgende rapportage nog uitgebreider wordt. Onze driejaarlijkse Natuurrapportage sluit aan op de VRN.

Een rapportagecyclus die met de VRN samenhangt is de **evaluatie van het Natuurpact** die het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) eens in de drie jaar uitbrengt. In deze cyclus analyseert het PBL op welke manier de provincies de afspraken uit het Natuurpact omzetten in beleid en wat dat voor resultaten oplevert. Daarbij schetst het zowel een overkoepelend beeld (waarbij de gezamenlijke inspanningen van alle provincies als één geheel worden beschouwd) als een aparte analyse per provincie. De PBL-evaluatie is daarmee een goede graadmeter om vast te stellen of wij als provincie op koers liggen om onze bijdrage aan de doelen van de Wnb te realiseren. Het is dan ook de bedoeling dat onze eigen Rapportage Natuur goed wordt afgestemd op de PBL-evaluatie.

Een volgende die van belang is voor het Utrechtse natuurbeleid is de jaarlijkse **PAS-rapportage**. Hiermee wordt in kaart gebracht of de verwachtingen op het gebied van stikstofdepositie en natuurherstel waar de PAS op gebaseerd is overeenkomen met de daadwerkelijke ontwikkelingen in de stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden. De PAS-rapportage is van belang omdat hiermee bepaald wordt of het systeem naar behoren werkt, of onze herstelmaatregelen voldoende effect hebben – zo niet dan moet er bijgestuurd worden – en of er ook in de toekomst ontwikkelingsruimte beschikbaar blijft komen.

Een laatste nationale cyclus die relevant is, is de jaarlijkse **SNL-cyclus** waarmee de subsidies voor (agrarisch) natuur en landschapsbeheer bekostigd worden. De voorwaarden waar aanvragers aan moeten voldoen zijn uitgewerkt in het Natuurbeheerplan dat jaarlijks kan worden geüpdatet (zie ook paragraaf 4.2). Beheerders sluiten een overeenkomst af voor de periode van zes jaar, waarbij iedere beheerder als het ware een eigen cyclus heeft; bijvoorbeeld van 2016 tot en met 2021 of van 2018 tot en met 2023. Hoewel de afzonderlijke provincies de subsidieaanvragen zelf afhandelen en er daarbij ruimte is voor maatwerk gebruiken ze dezelfde met elkaar opgestelde systematiek. BIJ12 organiseert namens de gezamenlijke provincies het systeem en de eventuele aanpassing daarvan. De verschillende onderdelen ervan worden in aparte werkgroepen besproken, waarbij de provincies voorstellen tot aanpassing kunnen inbrengen.

Een eerste relevant provinciaal programma is het **AVP-programma** waarmee de grondgerelateerde opgaven uit de Natuurvisie gerealiseerd worden (zie ook paragraaf 4.1). De basis is een vierjarig Meerjarenprogramma (MJP) dat wordt uitgewerkt in gebiedsprogramma's, in jaarlijkse uitvoeringsprogramma's en in daaronder liggende project- of werkplannen. Het strategisch beleid (zoals de Natuurvisie) is hierbij uitgangspunt⁶. Het huidige MJP loopt in 2019 af. Dat jaar zal de manier van werken geëvalueerd worden, waarna besloten wordt hoe een nieuw programma eruit zal zien.

---

⁶ Bij het opstellen van het huidige MJP is de voorganger van de Natuurvisie (Natuurbeleid 2.0) als strategisch kader gebruikt.

De **Nota Grondstrategie** is opgesteld in 2014 om de afspraken uit het Akkoord van Utrecht te realiseren. Een tweejaarlijkse evaluatie is bedoeld om te bezien of de strategie die is ingezet om de benodigde gronden te verkrijgen werkt en zo nee, op welke manier bijgestuurd kan worden. In 2017 heeft een eerste evaluatie plaatsgevonden waarbij is geconstateerd dat realisatie van de overgebleven ontwikkelopgave op schema ligt en dat bijsturing vooralsnog niet nodig is. In 2019 volgt een tweede evaluatie. Op dat moment zal worden ingeschat of de prioritaire ontwikkelopgave tijdig afgerond wordt (i.e. in 2021). Als dat niet het geval is, kan bijsturing overwogen worden (zoals de inzet van dwingend instrumentarium).

Een programma dat met name van belang is voor de Wnb keten (zie paragraaf 4.3) is de jaarlijkse cyclus van het vaststellen, uitvoeren en bijsturen van het **Jaarprogramma Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (JUP)**. Dit programma stelt ambities, beleids- en wettelijke doelen en prioriteiten vast, uitgewerkt in uren en middelen. Elk jaar wordt het kort geëvalueerd. Het JUP 2017 is het eerste programma geweest waarin de VTH-taken op basis van de Wnb verwerkt zijn, op basis van de beleidsprioriteiten uit de Natuurvisie en het Beleidskader Wnb.

BIJLAGE 1

INDICATOREN BELEIDSMONITORING

Beleid	Keten	Indicator(en)	Wijze van rapporteren
PIJLER 1 – Natuur in een robuust netwerk			
<i>Doel 1 – Nieuwe natuur ontwikkelen</i>			
Ontwikkelopgave NNN	AVP	Hectares gerealiseerde nieuwe natuur voor internationale verplichtingen/ provinciale doelen	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden. Voortgang afzetten tegen geambieerd tempo, discrepantie verklaren
Ontwikkelopgave Groene Contour	AVP	Hectares Groene Contour die aan het NNN zijn toegevoegd	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden. Voortgang afzetten tegen eerder tempo, discrepantie verklaren
	NES	Aantal pilotprojecten Groene Contour	
Tijdelijke natuur	Wnb	Hectares tijdelijke natuur via ontheffingsaanvragen/ gedragscode (melding)	Beschrijvend
<i>Doel 2 – de ruimte voor natuur veiligstellen</i>			
Ruimtelijk beschermen	RO	Bij de rapportage bezien welke informatie beschikbaar is	Beschrijvend
Bosareaal in stand houden	Wnb	Areaal aan bos	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
		Aantal kapmeldingen/ kapverboden	
<i>Doel 3 – natuur verbinden</i>			
Grootschalige verbindingen	AVP	Aantal gerealiseerde grote ecopassages (ecoducten)	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
Kleinschalige verbindingen	AVP	Aantallen gerealiseerde kleine ecopassages (incl KRW-maatregelen)	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
	Beheer/ Wnb	Aantal & lengte herstelde/ aangelegde landschapselementen Aantal projecten platform KLE	Kwantitatief
	Mobiliteit	Aantal gerealiseerde kleine ecopassages	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
PIJLER 2 – Natuur met kwaliteit			
<i>Doel 1 – natuurkwaliteit bestendigen</i>			
Natuurbeheer	Beheer	Areaal waarvoor SNL-subsidie uitgekeerd wordt	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
Agrarisch natuurbeheer	Beheer	Areaal aan agrarisch gebied waarvoor SNL-subsidie is uitgekeerd	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
Gebieds-bescherming N2000	Wnb	Aantal schadelijke ontwikkelingen dat is voorkomen/ beëindigd in of om Natura 2000 gebieden	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden

Beleid	Keten	Indicator(en)	Wijze van rapporteren
PIJLER 2 – Natuur met kwaliteit			
<i>Doel 1 – natuurkwaliteit bestendigen</i>			
Ecologisch bermbeheer	Beheer	Areaal waarvoor SNL-subsidie uitgekeerd wordt	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
Verduurzaming pacht ⁷	Beheer	Areaal aan agrarisch gebied waarvoor SNL-subsidie is uitgekeerd	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
Beheer natuur in RODS gebieden ⁸	Wnb	Aantal schadelijke ontwikkelingen dat is voorkomen/ beëindigd in of om Natura 2000 gebieden	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
<i>Doel 2 – natuurkwaliteit verbeteren</i>			
Inrichting NNN -nieuw ⁹	AVP	Hectares ingerichte nieuwe natuur voor internationale verplichtingen/ provinciale doelen	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
Inrichting NNN -bestaand	AVP	Stand van zake uitgevoerde PAS-herstelmaatregelen	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
	Beheer	Aantal inrichtingsmaatregelen in Natura 2000 gebieden (niet PAS) Aantal versterkingsmaatregelen in weidevogelreservaten Aantal omgevormde hectares natuur (SKNL aanvragen)	Kwantitatief
Inrichting RODS	RODS	Aantal ingerichte hectares RODS-gebied	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
Actief soortenbeleid	Beheer	Aantal uitgevoerde projecten	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
<i>Doel 3 – soorten beschermen</i>			
Passief soorten-beleid			
Ganzen-rustgebieden			
Populaties herstellen ¹⁰			

⁷ Deze opgave is via de Realisatiestrategie toegevoegd.

⁸ Deze opgave is via de Realisatiestrategie toegevoegd.

⁹ De opsplitsing nieuw - bestaand komt voort uit de Realisatiestrategie.

¹⁰ In de Natuurvisie wordt gesproken over het vergroten van populaties, maar het gaat met name om het herstel ervan.

Beleid	Keten	Indicator(en)	Wijze van rapporteren
PIJLER 3 – Beleven en betrekken			
<i>Doel 1 – belevingswaarde vergroten</i>			
Toegankelijkheid natuur en landschap ¹¹	Beheer	Aantal opengestelde hectares natuurgebied (inclusief uitgekeerde SNL-subsidie)	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
	Recreatie	Aantal ondersteuningsactiviteiten	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
Landschappelijke kwaliteit ¹²	AVP	Aantal projecten waarbij erfgoed zichtbaar is gemaakt	Beschrijvend
Natuurbeleving	NES	Aantal projecten/ maatregelen met provinciale betrokkenheid	Beschrijvend
<i>Doel 2 – maatschappelijke betrokkenheid versterken</i>			
Betrokkenheid burgers	NES	Aantal provinciale projecten waar burgers in participeren Aantal provinciale projecten die burgerbetrokkenheid versterken	Beschrijvend
Samenwerkingsverbanden	NES	Aantal nieuwe/ verbeterde samenwerkingsverbanden	Beschrijvend
PIJLER 4 – Naar duurzame financiering en benutting			
<i>Doel 1 – optimaliseren financieringsbronnen</i>			
Investerings koppelen ¹³	NES	Aantal pilots groene contour	Beschrijvend
<i>Doel 2 – duurzame benutting</i>			
Verduurzaming landbouw	AVP/ landbouw	Aantal pilots natuurinclusieve landbouw	Beschrijvend

¹¹ We verbreden deze opgave met landschappelijke toegankelijkheid (dit nemen we dan niet meer mee als onderdeel van de volgende opgave (landschappelijke kwaliteit)). Aanpassen bij de herijking van de Natuurvisie.

¹² In de Natuurvisie gaat het bij deze opgave ook over het ruimtelijk beschermen van landschappelijke kwaliteit. Hierover wordt echter gerapporteerd bij pijler 1 doel 2 (opgave "Natuur en landschap ruimtelijk beschermen").

¹³ Er is voor gekozen om drie apart benoemde opgaven uit de Natuurvisie ("private investeringen stimuleren" "publieke investeringen koppelen" en "verdienmogelijkheden faciliteren in ruil voor investeringen in de natuur") samen te pakken in deze ene opgave.

Beleid	Keten	Indicator(en)	Wijze van rapporteren
PIJLER 5 – De balans bewaken			
<i>Doel 1 – balans tussen beschermen en ontwikkelen</i>			
Heldere belangenafweging	Wnb	Aantal verleende ontheffingen, vergunningen en VGBs	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
		Aantal verleende gebiedsgerichte ontheffingen via Utrechtse aanpak Wnb	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
		Aantal natuurinclusieve vergunningen/ ontheffingen	Kwantitatief, geïllustreerd met voorbeelden
Compensatie	RO/ Wnb	Aantal projecten compensatieverplichting	Kwantitatief geïllustreerd met voorbeelden
	RO / WNb	Aantal gevallen van ondersteuning via de compensatiebank	Kwantitatief, Geïllustreerd met voorbeelden
Ontwikkelingsruimte	Wnb	Uitgegeven ontwikkelingsruimte	Kwantitatief, Geïllustreerd met voorbeelden
<i>Doel 2 – evenwicht in soortenpopulaties</i>			
Bestrijding schade	Wnb	Aantal ontheffingen / verjaagacties / onttrokken exemplaren / beperkingen jacht	Kwantitatief, Geïllustreerd met voorbeelden
Tegenmoetkoming faunaschade	Wnb	Omvang van de tegemoetkoming Vraatschade ganzenrustgebieden	Kwantitatief, Geïllustreerd met voorbeelden
<i>Doel 3 – balans tussen typen natuur</i>			
Omvorming ¹⁴	Wnb	Aantal ontheffingen herplantplicht	Kwantitatief, Geïllustreerd met voorbeelden
Invasieve exoten ¹⁵	Wnb	Aantal maatregelen ter (ondersteuning van) bestrijding van exoten	Beschrijving van het opgezette programma
Predatoren bestrijden	Wnb	Aantallen bestreden predatoren waarvoor beleid ontwikkeld is	Kwantitatief, Geïllustreerd met voorbeelden

¹⁴ De uitvoering van maatregelen die aan deze opgave relateren wordt meegenomen onder pijler 2 (inrichtingsmaatregelen in bestaande natuurgebieden treffen). Hier gaat het alleen over instrumentarium dat voor omvorming kan worden ingezet.

¹⁵ Indicator kan nog wijzigen naar aanleiding van het vaststellen van het provinciale programma exotenbestrijding.

RELEVANTE WNB ARTIKELEN

1. Artikel 1.10 Wnb

Deze wet is gericht op:

- a. het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit;
- b. het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies, en
- c. het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.

Een bestuursorgaan oefent zijn taken en bevoegdheden op grond van deze wet uit met het oog op de doelen, genoemd in het eerste lid, zoals nader bepaald bij of krachtens deze wet.

Elk bestuursorgaan houdt bij het treffen van maatregelen op grond van deze wet rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, en met de regionale en lokale bijzonderheden, onverminderd de artikelen 2.1, eerste lid, 2.8, met uitzondering van het negende lid, 3.3, vierde lid, en 3.8, vijfde lid

2. Artikel 1.12 Wnb

Gedeputeerde staten van de provincies dragen, ieder in hun provincie, tezamen zorg voor het nemen van de nodige maatregelen voor:

- a. de bescherming, de instandhouding of het herstel van biotopen en leefgebieden in voldoende gevarieerdheid voor alle in Nederland natuurlijk in het wild levende vogelsoorten en in het bijzonder de vogelsoorten, genoemd in bijlage I bij de Vogelrichtlijn, en de niet in die bijlage genoemde geregeld in Nederland voorkomende trekvogelsoorten;
- b. het behoud of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van de van nature in Nederland in het wild voorkomende soorten dieren en planten, genoemd in de bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn, en van de in Nederland voorkomende typen natuurlijke habitats, genoemd in bijlage I bij de Habitatrichtlijn en habitats van soorten, genoemd in de bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn, en
- c. het behoud of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van de met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende van nature in Nederland in het wild voorkomende dier- en plantensoorten, bedoeld in artikel 1.5, vierde lid.

Met het oog op het eerste lid dragen gedeputeerde staten in hun provincie in elk geval zorg voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd «natuurnetwerk Nederland». Zij wijzen daartoe in hun provincie gebieden aan die tot dit netwerk behoren.

Gedeputeerde staten kunnen gebieden gelegen buiten het natuurnetwerk Nederland aanwijzen die van provinciaal belang zijn vanwege hun natuurwaarden of landschappelijke waarden, met inachtneming van hun cultuurhistorische kenmerken. Deze gebieden worden aangeduid als «bijzondere provinciale natuurgebieden», onderscheidenlijk «bijzondere provinciale landschappen».

Door Onze Minister en gedeputeerde staten gezamenlijk wordt op adequate wijze de verantwoording inzake de geleverde inspanning voor het behalen van de doelstellingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn gemonitord. Onze Minister informeert de beide Kamers der Staten-Generaal over de voortgang van de totstandkoming en instandhouding van het natuurnetwerk Nederland op basis van de ter zake doende gegevens die door gedeputeerde staten zijn aangeleverd.

BIJLAGE 3

LIJST MET AFKORTINGEN

AVP	Agenda Vitaal Platteland
Barro	Besluit algemene regels ruimtelijke ordening
BIJ12	Uitvoeringsorganisatie van de gezamenlijke provincies
EU	Europese Unie
FBE	Faunabeheereenheid
GLB	Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (EU)
GS	Gedeputeerde Staten van de Provincie Utrecht
JUP	Jaarprogramma Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
KV's	kwalitatieve verplichtingen
LMF	Landelijk Meetnet Flora
MJP	Meerjarenprogramma
N2000	Natura 2000 gebieden
NBP	Natuurbeheerplan
NEM	Netwerk Ecologische Monitoring
NES	Natuur, Economie en Samenleving
NNN	Natuurnetwerk Nederland
NVWA	Nationale Voedsel en Waren Autoriteit
PAS	Programma Aanpak Stikstof
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PRS	Provinciale Structuurvisie
PRV	Provinciale Ruimtelijke Verordening
PS	Provinciale Staten
RL-soorten	Rode lijst soorten
RO	Ruimtelijke Ordening
RodS	Recreatie om de Stad
SKNL	Subsidieregeling kwaliteitsimpuls Natuur- en Landschap
SNL	Subsidiestelsel Natuur en Landschap
SVNL2016	Subsidieverordening natuur- en landschapsbeheer provincie Utrecht 2016
TBO's	Terrein behorende organisaties
VHR	Vogel- en Habitatrichtlijnen
VRN	Voortgangsrapportage Natuur
VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VVGB	Verklaring van geen bezwaar
WBE	Wildbeheereenheid
Wnb	Wet natuurbescherming
WRO	Wet Ruimtelijke Ordening

Colofon:

Tekst:

Domein Fysieke Leefomgeving, team natuur en landbouw.

Fotografie:

Arjan de Groot

Jelger Herder

Nico van Kappel

Lubomir Hlasek

Sander van Rijswijk (luchtfoto's)

Klaas van Haeringen

Harvey van Diek

Erik van Dijk

Beeldbank provincie Utrecht

Willem Kolvoort

Michael Illeuth

Paul van Hoof

Ron Beenen

Eindredactie:

Domein Fysieke Leefomgeving, team natuur en landbouw.

Vormgeving

Pier 19 Grafisch ontwerpers, Utrecht

Drukwerkbegeleiding

MultiMediaCentrum provincie Utrecht

© provincie Utrecht, 2019

